

Liviu REBREANU

Laudă țaranului român**Domnilor Colegi, Onorați Ascultători,**

Ales într'un loc nou creat și dorind totuși să mă conformez uzului academic de-a elogia pe un înaintaș, mă văd silit să mă prezint cu unul de-afară, cu strămoșul meu și al unora dintre d-voastră, într'un sens mai larg strămoșul tuturor: țaranul român...

Discursul de recepție *Laudă țaranului român*, prezentat de către Liviu Rebreanu la Academia Română pe data de 29 mai 1940, continuă rubrica „Recurs la patrimoniu”. Amintim cititorilor că revista noastră a publicat de-a lungul anilor discursul rostit de Lucian BLAGA și Eugeniu COȘERIU (LR nr. 2, 2017), Victor A. VOICU (LR nr. 3, 2017), Alexandru SURDU (LR nr. 4, 2017), Nicolae Colan (LR nr. 5-6, 2017), Gheorghe I. Brătianu (LR nr. 1-2, 2018), Camil Mureșanu (LR nr. 4, 2019), Ioan-Aurel Pop (LR nr. 4-5, 2020) ș.a.

Mă simt destul de jenat că viu în fața d-voastră să laud tocmai pe cel mai umil Român, și-mi dau seama că fapta aceasta nu e prea abilă. Când vorbești despre un om mare sau despre reprezentantul unei clase puternice, ai certitudinea că orice vei spune, nu va părea nimănui prea mult, și nici o laudă prea exagerată. Înaintașul, cu care îndrăsnesc eu să mă înfățișez, e sărac și slab. Așa a fost totdeauna și așa va fi, probabil, totdeauna. Munca și suferințele lui hrănesc și îmbogățesc pe asupritorii lui.

El e destinat să rămână veșnic gol.

Lauda aceasta totuși nu vrea nici să înalțe, nici să dărâme și nici măcar să dovedească nimic, ci doar să mărturisească o credință și solidaritatea mea continuă cu inima celor mulți cari au avut parte tot de ocări și proboziri, și prea arar de vorbe bune...

În vieța altor națiuni, țărănimea a putut avea, și a avut, un rol secundar, șters; pentru noi însă e izvorul românismului pur și etern. La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă, a fost și a rămas țăranul. Atât de mult că, de fapt, țăranul român nici nu e țăran ca la alte popoare. Cuvântul însuși e de origine urbană, cel puțin în semnificația actuală.

Țăranul nu-și zice niciodată țăran. Doar în vremile mai noi și sub influențe politice a pătruns și la țară cuvântul, spre a indica pe omul dela sat în contrast cu cel dela oraș. Țăranii însă numesc pe țărani, simplu, oameni.

De fapt țăranul n'are nume pentru că nu e nici clasă, nici breaslă, nici funcție, ci poporul însuși, omul român. Pentru toată lumea, țăran e sinonim cu Român, pe când orașan nu, ba în general dimpotrivă, mai cu seamă în ochii țăranului.

Țăranul a rămas Român și sub barbarii cei vechi și sub cotropitorii ceilalți; în schimb orașenii s'au cam arătat Ilircii cu Thrcii, Grecii cu fanarioții, Rușii cu Muscalii, Nemții cu Austriecii, până să devină Români sută în sută, sub Români.

Nu știi când a apărut în istorie țăranul așa cum îl definește știința de azi, adică omul care cultivă pământul din moși-strămoși și care se simte legat de pământ prin rădăcini adânci.

Barbarii de odinioară, străbunii națiunilor mari și mici de azi, n'au avut, pare-se, țărani, cel puțin în secolele când marea strămutare îi arunca mereu

de colo până colo prin Europa sălbătăcită. Neamuri războinice, pornite pe cuceriri și deci spre traiul din munca altora, ele disprețuiau legătura cu pământul. În vieța lor, rolul de căpetenie îl aveau creșterea vitelor, vânătorearea și războiul, care e tot un fel de vânătoreare, dar de oameni.

Istoricii, inclusiv cei români, nu se prea înțeleg între dânșii când e vorba de trecutul nostru. Într'o privință totuși sunt de acord cu toții, anume că aici, la noi, pe pământurile noastre, se face agricultură din vremuri imemorabile.

Dar existența agriculturii presupune existența țăranului. Năvălitorii nestatornici, umblători după pradă și setoși de sânge, nu se îndemnau să scormonească ogorul. Trebuie deci să fi muncit poporul băștinaș peste care puhoaiile de barbari au alunecat și s'au scurs val cu val.

Băștinașii s'au învățat, de sigur după aspre experiențe, să nu se amestece de loc, sau cât mai puțin posibil, în luptele năvălitorilor ce se perindau.

Războaiele erau totale și pe-atunci, mai ales din partea barbarilor cari purtau cu dânșii femeile, copiii și bătrânii, împreună cu toate animalele. Dar pe-atunci munții și codrii ofereau încă refugii destul de sigure pentru autohtonii cari voiau să rămâie neutri. Cotropitorii înșiși rareori se răspândeau departe de marile căi de trecere și de pășunile cari le hrăneau vitele. Iar când s'a întâmplat ca unii să se împărăștie și să se adoială, o minune cum a rezistat și a persistat aici poporul nostru, în mijlocul tuturor uraganelor.

Dar țăranul român, existența lui permanentă pe aceste plaiuri, poate deslega taina aceasta și altele care ne privesc. Țăranul e începutul și sfârșitul. Numai pentru că am fost neam pașnic de țărani, am putut să ne păstrăm ființa și pământul...

Când se abat marile urgii, oamenii bogați, posedanții de toate felurile, sunt imediat gata de ducă. Ei n'au legături organice cu pământul țării și se despart ușor de orașele sau de castelele în care locuiesc, siguri că vor găsi, cu aurul lor, în alte țări, alte orașe și alte castele, unde vor putea continua vieța ușoară de belșug ...Țăranul nu pleacă nici de voie, nici de nevoie. El n'are unde să-și mute sărăcia, pentru că, smuls de pe ogorul lui, ar fi osândit să piară ca un arbore smuls din rădăcini. De aceea țăranul e pretutindeni păstrătorul efectiv al teritoriului național. Și dacă e așa în general, de ce n'ar fi și pentru țăranul român, a cărui dragoste de pământ e mai mare și mai naturală decât a altora? Căci pentru țăranul

nostru pământul nu e un obiect de exploatare, ci o ființă vie, față de care nutrește un sentiment straniu de adorație și de teamă. El se simte zămislit și născut din acest pământ ca o plantă fermecată care nu se poate stârpi în vecii vecilor. De aceea pământul e însuși rostul lui de-a fi.

Pământul nostru are un glas pe care țaranul îl aude și-l înțelege. E „sfântul pământ inspirator” care ne-a modelat trupul și sufletul, care prin soarele și apele și munții și șesurile lui ne-a dăruit toate calitățile și defectele cu care ne prezintăm azi în lume. Pământul acesta parcă nici nu poate produce decât numai Români.

Astfel, destinul pământului care ne-a născut și ne-a crescut a trebuit să comande și destinul dezvoltării neamului nostru. El ne-a impus multe veacuri de-a rândul o existență aproape vegetală, o existență de chinuri și umilinți pe care numai țaranul o putea îndura.

Cu cât se înmulțeau suferințele și treceau vremurile, țaranul român s'a îndărătnicit în răbdare.

Dragostea lui de pământ s'a învârtoșat. Țarina se amesteca neconținut cu cenușa și oasele înaintașilor, iar văzduhul se umplea cu umbrele și sufletele lor până în tării. Nimeni nu-l mai putea clinti din loc, nicio putere și nicio schinguire...

Rezultatul? România actuală cu Dacia de odinioară sunt congruente nu numai în privința configurației geografice, dar și a configurației etnografice românești.

Acest fapt singur, această evidență bătătoare la ochi ar trebui să puie pe gânduri, dacă nu să-i desarmeze, pe apostolii interesați ai discontinuității românești în propria noastră țară. Ce argument de continuitate poate fi mai plauzibil decât existența aceluiași popor, pe aceleași locuri, după două mii de ani? Inexplicabilă ar fi tocmai discontinuitatea. S'au văzut popoare mutându-se în altă țară, se cunosc popoare cari au dispărut cu totul, dar un popor, care să dispară și să se risipească pentru a reapărea, peste multe sute de ani, exact în locurile pe cari le-a părăsit, ar fi o minune ce nu se poate întâmpla decât în anume manuale istorice cu tâlc. Rolurile principale în istorie le joacă sau neamurile cretoare de mare cultură, sau cele distrugătoare de cultură. Vieța popoarelor liniștite se petrece mai mult în subsolul istoriei.

Neamul românesc a fost cel mai liniștit din lume. În trecutul nostru n'avem niciun războiu de cucerire, ci numai de apărare. Am trăit mai mult în sate, la umbra evenimentelor făcătoare de istorie. Satele însă nu lasă documente pe care să le consulte și să le compulseze viitorii istorici.

Satele apar și dispar, fără urme, după legi și îndemnuri necunoscute. În cuprinsul pământului românesc, tocmai în epoca de formație a neamului, poate că nici sate nu erau multe, ci mai ales cătune resirate. Așa că n'avem și nici nu putem avea documente. Dar oare realitatea unui popor nu e mai vorbitoare decât un zapis oarecare sau o stelă funerară?

Nașterea unui popor e un miracol, negreșit, precum miracol e orice naștere, chiar a ultimei găngăanii.

De aceea începuturile tuturor popoarelor sunt învăluite în negura legendeilor. Chimia etnologică n'a ajuns și nici nu va reuși să pătrundă și să fixeze într'o formulă cu repetiție misterul formației unui popor nou din două sau mai multe vechi.

Dacă s'ar fi descoperit rețeta, în vremurile acestea de produse sintetice, s'ar fabrica poate și popoare în serie pentru soluționarea sau complicarea conflictelor internaționale. Sunt însă numai anume epoci și împrejurări când se realizează, între popoare îndelung conviețuitoare, osmoza generatoare de națiune nouă. Toate popoarele europene s'au format cam în aceeași epocă și din amestecul mai multor neamuri – Francezii, Germanii, Englezii, Italianii, alții – și totuși mai ales despre noi se spune, cu o nuanță pejorativă din partea unora, că suntem „ein echtes Mischvolk”.

Știu că mă înverșunez să deschid uși cari au fost forțate de mult, în deosebi în această venerabilă incintă unde problemele originii și trecutului românesc s'au desbătut și s'au clarificat deplin. Dar când se înmulțesc cei ce nu scapă o ocazie fără a ne ponegri începuturile și trecutul, ca să ne poată apoi contesta pământul, să nu mi se ia nici mie în nume de rău stăruința.

Mă obligă de altfel însuși țăranul român, argumentul viu și cel mai puternic al autohtoniei noastre...

O caracteristică tot atât de importantă a unui neam, ca și comunitatea de sânge, este limba. La noi și aceasta e opera țăranului.

Limba românească e o limbă țărănească. Farmecul și expresivitatea specifică le-a căpătat de la făuritorul ei original, care a fost țăranul. Toată dezvoltarea ei, până în timpurile mai nouă, se datorește țăranului, singurul care a vorbit-o totdeauna. Limbile prea cultivate, ajunse la completă maturitate, devin rigide, abstractizante, mecanice. Pierzând sau disprețuind contactul direct cu poporul, în cele din urmă îmbătrânesc, se artificializează, ajung a fi organisme moarte – limba latină, greacă, ebraică...

Limba noastră, cultivată numai de țărani, în legătură continuă cu pământul și cu lumea concretă, a păstrat expresia imagică și naivă a omului simplu, o prospețime pitorească și colorată, ritmul vieții mișcătoare.

Limba aceasta, ca toate operele țărănești, e conservatoare și-și apără cu îndărătnicie conformația, rămânând refractară încercărilor de violentare. Neologismele, în afară de cele de specialitate cu circulație numai în anume sfere, se generalizează anevoie și abia după ce suferă transformările noționale și formale potrivite cu spiritul ei.

Așa au fost condamnate să dea greș eforturile filologilor de odinioară cari au vrut s'o «relatinizeze», ca și ale altor reformatori mai noi cari au încercat s'o «rumânizeze» prin reînvierea slavonismelor eliminate de evoluția ei firească. Același rezultat trebuie să-l aibă și tendința unor scriitori și gazetari de a o «urbaniza» cu orice preț, împrumutând din limbi străine nu numai cuvinte, dar și construcții gramaticale și sintactice, socotind probabil, ca și oarecari predecesori ai lor de-acum două-trei secole, că româneasca poporului e „proastă și nu-i bună de nimica”... Țăranul s'a încăpățânat a vorbi numai românește și a refuzat să învețe o limbă străină chiar când împrejurările sau nevoile l-ar fi obligat. În Ardeal, în regiunile mixte, Ungurii și Sașii au fost totdeauna cei cari au vorbit românește, nu Românii ungurește sau nemțește. Eu n'am cunoscut niciun țăran român care să știe ungurește sau orice altă limbă străină, în vechea monarhie austro-ungară existau regimente de Români care staționau cu anii prin provincii străine îndepărtate. Soldații vorbeau românește oriunde se aflau, la Viena ca și în Bosnia, iar când cineva li se adresa într'o limbă străină, răspundeau invariabil „nu știu”, din care pricină unele corpuri erau chiar poreclite „nu-știu-reghiment”.

Nu însemnează aceasta că țăranul român e incapabil să învețe o limbă străină, ci numai că ține mai presus de orice la graiul lui strămoșesc. Cât talent

și mai ales câtă predilecție au Românii pentru limbile străine, o dovedesc orășenii și surtucarii noștri de toate categoriile cari, și azi, ca totdeauna, se cred mai subțiri și mai cultivați dacă vorbesc, de cele mai multe ori prost, orice altă limbă, numai străină să fie...

Precum și-a păstrat limba, tot astfel a păstrat și a modelat țăranul român, după chipul și asemănarea lui, credința în Dumnezeu. Din bătrâne superstiții, din rămășițe de credințe străvechi transformate și adaptate, din dogme și precepte creștine, el și-a alcătuit o religie specifică, un amalgam profund de creștinism și păgânism.

Religia aceasta, legea românească, e unică pentru întreg neamul nostru pe deasupra tuturor controverselor teologice. În ea se rezumă concepția de viață a țăranului român, resemnarea și încrederea lui în dreptate divină. Legea românească e suportul moral al țăranului. Ea i-a dăruit puterea de a rezista și de a birui încercările veacurilor.

Creștinismul nostru, așa cum îl practică și-l trăiește țăranul, ascunde într'însul toate fazele și peripețiile istoriei poporului român, întocmai ca și limba românească...

Dacă țărănimea română a fost ursită să conserve rasa, pământul, limba și credința noastră, înseamnă că ea este întruchiparea tuturor virtualităților și energiilor românești, că deci dintr'însa trebuie să pornească și să se inspire tot ce e românesc. În trecut, din ea s'au ridicat, prin selecție naturală, boierii și în sânul ei s'au întors cei care-și pierdeau slujbele și averile când nu-și pierdeau și capul. Din ea se recrutează mulțimea mare a luptătorilor în timp de războiu și a muncitorilor în timp de pace.

Țăranul niciodată și sub nicio formă nu se întovărășește cu străinii. Privirea și dorul lui nu trec niciodată dincolo de hotarele neamului. El suferă orice cu resemnare.

Nădejdea lui e Dumnezeu. E în stare să moară fără a se plânge și mai cu seamă fără a se revolta. Are o răbdare eroică, dar care ajunge să se confunde uneori cu toropeala, parcă lupta tăcută, nesfârșită pentru conservarea ființei etnice i-ar fi istovit agresivitatea. Răbdarea și resemnarea însă, în loc să-i fie prețuite sau barem recunoscute, i-au adus imputarea că e leneș și nesimțitor.

Caracteristic este că imputarea o ridică tocmai exploatatorii lui de ieri și de azi. Admițând că țăranul român ar avea mai puțină tragere de inimă la muncă, vina încă nu i s'ar putea atribui lui.

De sute de ani, dacă nu din totdeauna, Românul a trebuit să muncească pentru alții, fără răsplată, fără speranță și bucurii. În asemenea condiții lena și nepăsarea erau singura reacțiune posibilă. Cu adaosul că sărăcia și mizeria au devenit virtuți pe care a trebuit să-și întemeieze toate rosturile vieții.

Neputând aspira la un traiu omenesc, s'a organizat în mizerie ca într'un element ineluctabil. Oricât ar părea de ciudat și de trist, adaptarea la sărăcie, împreună cu toate consecințele ei, a fost o necesitate vitală pentru poporul românesc. Altminteri n'ar fi putut îndura viața și s'ar fi sfârșit și topit printre celelalte neamuri. Închizându-se în sărăcie ca într'o găoace indestructibilă, s'a singularizat și a putut să-și desvolte însușirile specifice, să-și dobândească o fizionomie națională deosebită.

Vieța săracă nu exclude bogăția sufletească. Săracul e mai aproape de sufletul său decât bogatul și are mai multă nevoie de frumosul care, transfigurând realitatea, devine izvor de speranță și mângâiere. Folklorul nostru, în toate manifestările sale, e creație de popor sărac, ceea ce nu-l împiedecă să fie mai valoros și mai bogat decât al multor neamuri trăite în belșug.

Când munca e zadarnică și slujește numai bună starea asupritorilor, lena și visarea răzbună nedreptatea și devin producătoare de artă, bucuria celor obijduți.

Dealtminteri, ce fel de existență a avut de-a-lungul vremilor Românul, fie plugar, fie păstor, se poate închipui după ceea ce se vede și azi: la numai câteva zeci de kilometri de Bucureștii rivalizând în lux și risipă cu metropolele cele mai ariviste, întâlnești niște amărâte așezări cu înfățișarea aproape neolitică – satele și cătunele românești. Contrastul acesta e mai elocvent decât volume întregi de istorie.

Între sat și oraș a fost și mai persistă pretutindeni un antagonism, la noi însă parcă mai viu și mai accentuat. Pentru că orașele noastre nu sunt expresia specificului național. Un oraș german sau francez reprezintă chintesenta națională respectivă ca și satul, ba chiar în mai mare măsură. Orașul nostru, înființat și desvoltat, în multe cazuri, din alte necesități decât cele româ-

nești, nu s'a adaptat încă deplin spre a fi aevea, ca duh și civilizație, izvor de românism curat...

Pe când țăranul român dă orașului tot, civilizația orășănească îi oferă numai sarcini și fraze goale. Țăranul e serios și naiv, orășanul e ironic și sceptic. Poate de aceea țăranul n'are încredere în orășan, iar orășanului i-e rușine de țăran, când nu-i e frică.

Și totuși emanciparea țăranilor, orășenii au propovăduit-o, și au realizat-o. Revoluțiile noastre, mai mult gălăgioase decât sângeroase, s'au făcut toate de sus în jos, până la exproprierea latifundiilor și împroprietărirea țăranilor. Țăranul însuși, incapabil de a se organiza și de-a iniția răsturnări sociale, ar fi purtat în eternitate jugul servituții.

Ideile liberale și democratice au pătruns la noi din afară, evident, dar au găsit aici teren favorabil.

Curențele generoase umanitare, proclamând sfințenia libertății individuale, erau în aer, la începutul secolului trecut, în toată lumea, întocmai cum azi e în aer ideea strivirii individului în folosul colectivității. Ideilor generoase de atunci le datorăm nu numai libertatea țăranului, dar însăși libertatea neamului românesc, cu corolarul firesc al unirii tuturor Românilor într'un Stat independent. Ideile de-acum un veac și jumătate, prin triumful libertății omului, au impus libertatea popoarelor, precum curențele dominante actuale, prin încătușarea individului, sunt sortite să îngenuncheze pe cei slabi în folosul celor puternici.

Vântul de generozitate universală a prilejuit, cum era natural, și mari exagerări.

Mila, compătimirea și dragostea pentru țăranime au creat o imagine falsă a țăranului, o idealizare ieftină și dulceagă, departe de realitate. Pe măsură ce interesul pentru țăran creștea, s'a ajuns să nu se mai poată vorbi despre el decât în termeni hiperbolici. Iar când sufragiul universal a oferit un buletin de vot țăranului analfabet și nemâncat, oropsitul de ieri s'a pomenit deodată tiran prin procură.

Pentru că toate mișcările în favoarea țăranimii au fost infectate de retoricism, au rămas simple intenții fără rezultate practice. După o sută de ani de emancipare, devenit proprietar asupra aproape totalității pământului cultivabil, țăranul român se află în aceeași mizerie morală și culturală, iar

standardul lui de viață nu s'a îmbunătățit câtuși de puțin. Ceea ce denotă o tristă carență a conducătorilor.

Prin ceea ce a fost și a reprezentat în viața neamului, țăranul român nu se putea să nu devină îndreptarul culturii naționale, mai cu seamă în ce privește literatura și artele. Când, după dobândirea libertăților, forțele creatoare românești s'au deșteptat și au apărut poeții, artiștii și învățații, toate bună-voințele și uneori talentul real s'au poticnit din lipsa instrumentului de expresie de o parte și de altă parte a unei temelii durabile pe care să se construiască. Decenii de dibuiri, de reforme abracadabrante, de imitații sterile, de înnoiri diverse n'au dat roade. Limba românească, corectată întruna de scriitori și filologi pasionați, scârțâia din ce în ce mai rău și nu izbutea să nască poezie.

Abia când scriitorii s'au apropiat mai atent de literatura țăranului, au descoperit izvorul limbii și al poeziei românești. Alecsandri a făcut un act revoluționar adunând și dând la iveală o comoară de poezie populară.

S'au găsit, firește mai târziu, unii cari să-l acuze că prin ajustările și completările lui ar fi stricat frumusețea originală.

Au uitat acuzatorii că arta e totdeauna operă individuală, chiar cea anonimă populară. Un cântec popular a fost făcut, întâi și întâi, de cineva și numai pe urmă au venit alții, în timp și în spațiu, să-l corecteze, să-l amplifice ori să-l simplifice, în sfârșit să-l perfecționeze. Adică întocmai ceea ce se întâmplă și cu poezia cultă, unde însă toate operațiile le săvârșește un singur ins, mai înzestrat și cu darul versificației, și cu al criticii. Încât Alecsandri a fost ultimul corector al baladelor populare culese de dânsul, și desigur cel mai talentat.

Până la Eminescu totuși limba literară românească a mai avut destule șovăiri. Numai geniul eminescian a știut să integreze organic comoara limbii țăranului în limba uzuală a tuturor. Prin Eminescu, țăranul român a dăruit elementul cel mai necesar literaturii noastre: limba curată, bogată, mlădioasă, mereu nouă, cu posibilitatea de eternă înnoire, cu un dinamism etem, dinamismul eternului duh neaoș românesc.

Colaborarea dintre Românul cel mai modest și poetul cel mai mare a fixat linia generală a originalității literare românești. Pe această linie scriitorii au putut înainta pe urmă fără teamă de rătăcire, având

de altfel totdeauna la îndemână pe țaranul român, în caz de îndoieli. După Creangă și Coșbuc, mișcarea semănătoristă, împreună cu cele similare și adiacente, a putut enunța axiomatic că o literatură românească adevărată trebuie să porceadă din realitatea românească, adică direct sau indirect din țărănimea care reprezintă ceea ce are mai original neamul nostru. De fapt semănătorismul n'a făcut decât să formuleze și să strige cu glas tare, ca să pătrundă în conștiința tuturor, ceea ce au simțit totdeauna, deși nu atât de categoric, toți creatorii de valori veridice.

Mișcarea aceasta, entuziastă până la fanaticism, era natural să facă să triumfe un comandament a cărui rodnicie s'a dovedit în toate timpurile și la toate popoarele. *Iliada*, *Divina Comedie*, *Don Quijote*, *Faust* sunt universale pentru că, dincolo de perfecția estetică, exprimă suflete și realități naționale. Nu e vorba, cum s'a încercat să se răstălmăcească, de a reduce literatura la țărănism, sau muzica la doine și hore, sau sculptura la creștături în lemn... Ar fi o aberație să anchilozăm și să limităm inspirația artistului.

Confundând culturalul sau etnicul cu esteticul se anihilează creația de artă. Opera nu valorează prin materialul rural sau urban, ci numai prin realizarea estetică.

Dar estetica nu exclude predominanța unui spirit specific care dă anume culoare și autenticitate operei.

Am avut de altfel destui scriitori, unii foarte talentați, cari, umblând să cultive așa zisa artă pură sau să fie moderni cu ghilimele, au crezut că trebuie să se inspire neapărat după ultimisimele curente străine. S'a întâmplat să realizeze, în cazurile cele mai fericite, imitații acceptabile sau chiar virtuozități tehnice interesante, nu însă opere vii și trainice.

Căci modernismul adevărat nu cere înstrăinare de realitățile naționale, ci tocmai în înțelegerea mai pătrunzătoare, adâncirea și valorificarea originalității acestor realități. Literatură fără țară nu există, cum nu există plantă fără pământ.

Ar fi de observat, în trecut, că pseudo-modernismul a fost reprezentat și practicat la noi exclusiv de scriitori născuți la oraș, deci mai puțin legați de pământ și uneori chiar de graiul românesc până într'atâta, că unii se mândreau când izbuteau să ticluiască ceva în vreo limbă străină.

Ceea ce ar fi o dovadă mai mult că oraşului îi lipseşte încă spiritul autohton zămislior de valori originale.

Totuşi cultura adevărată, prin care neamul românesc să-şi justifice rostul în lume, numai oraşul poate s'o creeze şi s'o desăvârşească. Literatura ţărănească nu e pentru ţărani, căci ţăranii nu citesc şi nici nu vor citi cărţi literare. Țăranul își face singur literatura pe care o pofteste inima lui, cum își confecționează cele trebuincioase pentru trupul și sufletul său.

Cărțile cu țărani le citesc numai orașenii, ca și pe celelalte. Țăranul, prin firea lucrurilor, nu poate fi consumator, ci doar subiect de literatură.

Oraşul însă trebuie să fie pătruns şi el de duhul pământului şi al sufletului românesc. Glasul pământului trebuie să fie auzit şi înţeles şi de oraşeni pentru a deveni marea lege a neamului pe care nimeni să n'o mai înfrângă şi nici să n'o nesocotească. Intre sat şi oraş trebuie să se creeze simbioza care să potenţeze toate puterile creatoare. Numai simbioza aceasta va naşte marea cultură românească de care în sfârşit va beneficia şi ţăranul român, conservatorul trecutului şi tinereţii noastre.

De aceea azi şi încă multă vreme, spre ţăranul român trebuie să ne întoarcem necontenit. Fiindcă, precum Anteu câştiga noi puteri şi devenea invincibil când atingea pământul, tot astfel creatorii români, păstrând contactul spiritual cu ţăranul român, vor produce opere universal preţioase şi vor servi, în acelaşi timp, destinul neamului...

Dar, la rândul ei, ţara nouă, pentru care ţăranul român a jertfit şi a sângerat cel mai mult, trebuie să-i înlesnească şi lui soarta mai bună ce i se cuvine.

Nu prin fraze şi hârţoage, nici prin pomeni şi făgădueli deşarte, ci printr'o educaţie nouă care să-i asigure muncă rodnică şi traiu omenesc. Şi mai ales, şi poate mai presus de toate, dăruindu-i ceea ce râvneşte de multe veacuri fără încetare şi în zadar: lumină şi dreptate.

Suntem şi vom fi totdeauna neam de ţărani. Prin urmare destinul nostru ca neam, ca Stat şi ca putere culturală, atârnă de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul ţăranului. Dar mai atârnă, în aceeaşi măsură şi de felul cum va fi utilizat şi transformat acest aur în valori eterne.